

Текстилната и шивашката промишленост в България – преди и след присъединяването на страната към Европейския съюз

доц. д-р Юлия Маринова

УНСС, катедра „Индустиален бизнес“

тел: 8195411, e-mail: marinova30@abv.bg

Резюме: В годините на прехода към пазарна икономика отраслите на промишлеността по различен начин понесоха радикалните промени във външната им среда. По-голямата част от предприятията от сектора „Производство на текстил и облекло“ устояха на конкурентния натиск и оцеляха. Предмет на разглеждане в статията е развитието им след 1990 година. Разкрива се участието им в структурата на промишленото производство, в износа на страната, в създаването на заетост в сравнение с други отрасли на българската индустрия. Специално внимание се обръща на състоянието на тези предприятия непосредствено преди и след приемането на страната ни за член на Европейския съюз (ЕС). На тази основа се формулират някои от проблемите им в момента и се предлагат възможности за решаването им. Те са насочени главно към фирмените ръководства, макар че в преодоляването на проблемите могат и трябва да участват и институциите извън фирмите, чиято дейност е насочена към бизнеса изобщо и в частност към разглеждания сектор на българската промишленост.

Ключови думи: текстил, облекло, производство, износ, интеграция.

JEL: D21, L23, L67.

Встъпление

До началото на прехода към пазарна икономика текстилът и конфекцията не бяха сред приоритетните отрасли на българската промишленост като машиностроенето, електрониката и други. По вложените инвестиции и създадените условия за развитие те стояха значително по-назад от тежката промишленост. Освен това, типичен за текстила беше хроничният недостиг на работна ръка поради високата интензивност на труда, неблагоприятната среда и сравнително ниското заплащане. Въпреки това в двата отрасли беше постигната много висока степен на използване на оборудването и на труда. През 1989 година в текстилните предприятия в страната е произведена 5,1 % от цялата промишлена продукция, т.е. толкова, колкото и в металургията като цяло. В шивашкия отрасъл пък са произведени 2,1 % и по този относителен дял той се съизмерва с цветната металургия.

След 1990 година текстилната и шивашката промишленост попадна в групата на най-силно засегнатите от икономическите промени в страната отрасли. Въпреки това по-голямата част от българските текстилни и шивашки предприятия успяха да оцелеят и да се адаптират към новата външна среда. Присъединяването на страната ни към ЕС и глобализацията на икономиката обаче поставят нови проблеми пред фирмения мениджмънт в този сектор. Ето защо **цел** на настоящата статия е на основата на анализа на развитието на българската текстилна и шивашка промишленост в този период да се разкрие мястото и ролята ѝ за националната икономика, да се очертаят проблемите, които стоят пред нея във връзка с присъединяването на България към ЕС, както и да се предложат възможни насоки за решаването им. **Хипотезата** е, че секторът „Облекло и текстил“ в България играе съществена роля в националната икономика и заема значителен дял в износа на промишлена продукция. Съхраняването и увеличаването на този потенциал след приемането на страната в ЕС обаче изискват разкриването и използването на нови конкурентни предимства. За доказване на всичко това ще бъдат проследени динамиката в производството, в износа, в заетостта и заплащането на труда, както и инвестиционната активност в отрасъла. За тази цел ще се използва официална информация на НСИ, Министерството на икономиката и енергетиката и Българската асоциация на производителите и износителите на облекло и текстил (БАПИОТ).

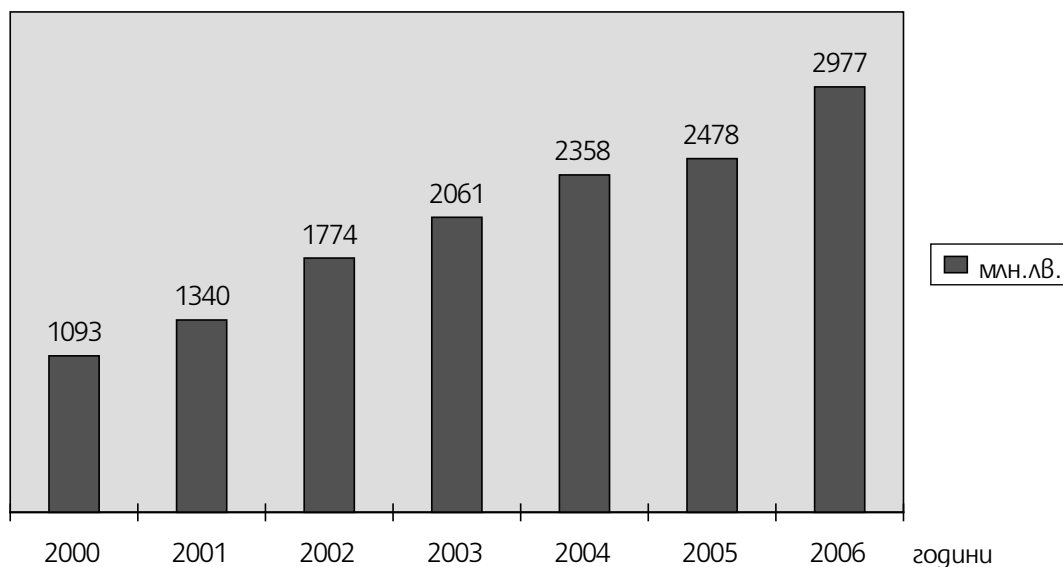
I. Производство

В началото на прехода производството на текстил и конфекция намалява. През

1998 година текстилната продукция е едва 2,8 % от общата за промишлеността¹, а произведените през същата година памучни и вълнени платове са около пет пъти по-малко в сравнение с 1989 година. Спадът на производството на текстил продължава до 1999 година. Продукцията в шивашкия отрасъл пък намалява от 2,8 % от общия обем на промишленото производство през 1990 на 1,4 % през 1993 година. След това обаче тя започва да расте и през 1999 г. вече е на нивото си от 1990 година.

След 2000 година започва устойчиво нарастване на производството, което през 2006 вече представлява 238,3 % при база 2000 година общо за сектор „Текстил и облекло“, а спрямо предходната ръстът е 9,6 %. В натурални измерители голямо увеличение бележат някои видове облекла, производството на чорапи и чорапогащи, на спално бельо, на килими и килимени изделия, на вълнени прежди. В резултат на това се възстановява дялът в структурата на промишлената продукция спрямо 1989 година и се стабилизира в последните години на 7 %. По темпове на нарастване отрасълът изпреварва по-голямата част от другите сектори на преработвателната промишленост. Така например през 2004 година производството на текстил и облекло се удвоява спрямо 2000 година и по този показател е на едно и също място с металургията и производството на метални изделия, без машини, и преди производството на машини и оборудване без електрооптично, производството на електрооптично и друго оборудване, на превозни средства и на електроенергия, газ и вода и други. Нарастването продължава и през следващите години, но се забавят темповете. Въпреки това за целия период от 2000 до 2006 година те изпреварват тези за промишлеността

¹ Информацията, изложена по-долу, е от изданията на НСИ „Статистически годишник“ и „Статистически справочник“ за съответните години.

Фигура 1

като цяло. Обемът на производството след 2000 година е показан на фигура 1.

Темповете на нарастване в изследвания отрасъл, както и тези общо за промишлените предприятия, могат да се видят в таблица 1.

Данните за 2007 година са предварителни и непълни. По информация на НСИ² през отделни тримесечия на годината количеството на произведената продукция се характеризира със следната динамика: стабилен индекс на нарастване се наблюдава през първото тримесечие (спрямо съответния период на 2006 година), през второто започва намаление за някои месеци, което се засилва през третото. За последното тримесечие нивото остава приблизително същото. При индекса на промяна спрямо предшестващия

месец, преобладаващо се отчита растеж в производството.

II. Износ

Текстилната и шивашката промишленост успява да запазят и дори да увеличат своето участие в износа на страната, който за повечето отрасли и за индустрията като цяло намалява чувствително след 1990 година. През 1989 г. износът на текстил и облекло съставлява 3,1 % от целия износ. Още от 1991 година започва нарастване на изнесената продукция за някои стоки, предимно облекла. След първоначалния спад на износа на тъкани той също започва да расте и се стабилизира на едно и също равнище. В резултат на това относителният дял на

Таблица 1. Индекси на продукцията на промишлените предприятия (2000 г. = 100 %), в %

Сектор	2002 г.	2003 г.	2004 г.	2005 г.	2006 г.
Текстил и облекло	146,3	187,5	201,7	207,9	238,3
Общо	108,2	123,4	140,5	154,5	167,2

Източници: НСИ, Статистически годишник, 2006, с.344 и Статистически справочник, 2007, с.136.

² Статистически известия, НСИ, 2007.

текстила и облеклата в общия износ през 1996 – 1998 година нараства от 8,86 % на 13,53 % съответно. През 2003 година той достига 25 %.

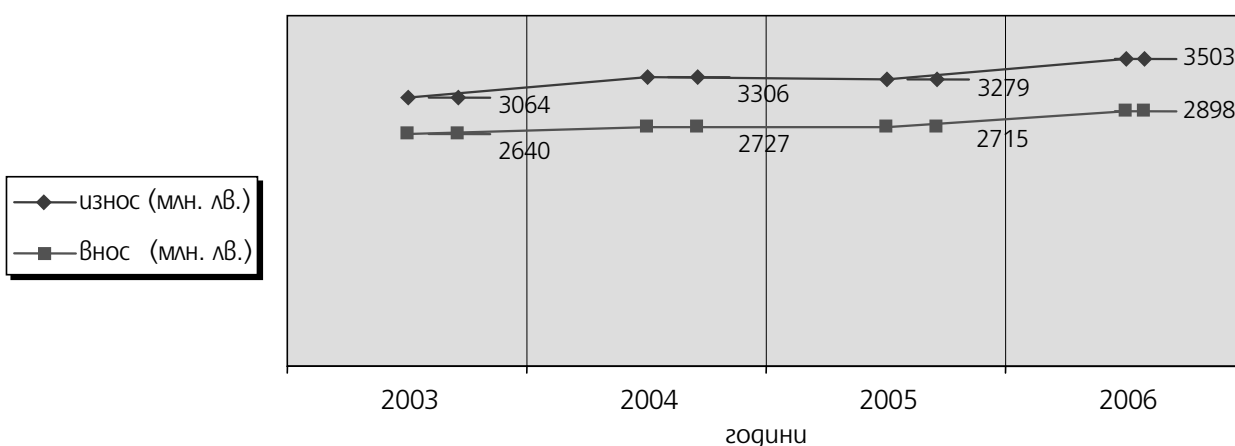
Особено важно е, че секторът се отличава с положителен външотърговски баланс. Още през 1989 година износът на текстил и облекло превишава вноса. Това съотношение се запазва и след това, дори се наблюдава увеличение. За 2004 година износът на текстил и облекло превишава вноса с 578,8 млн. лв., за 2005 – с 564,5 млн. лв., а за 2006 – с 604,4 млн. лв.³ По този начин текстилната и шивашката промишленост подпомагат търговския баланс на страната. Стойността на износа и вноса на текстил и облекло по години е показана на фигура 2.

Износът и вносът на облекло и текстил се осъществяват главно със страните от Европейския съюз. Текстилната и шивашката промишленост в България произвеждат преди всичко за външния пазар, тъй като малка част от продукцията се продава вътре в страната. Основната част от износа – около 80 % – е насочена към страните от Европейския съюз. На първо място в експорт-

ната листа са Германия, Италия и Гърция. На тези страни се пада 55 % от общия износ на облекло и текстил през 2006 година. Голяма част от вноса също е от страни от ЕС, откъдето се внасят тъкани и трикотажни платове, които се използват в конфекционната промишленост у нас. Основни вносители са Италия, Германия, Франция, Гърция и други. Извън ЕС внос се извършва от Турция, Австралия, ЮАР, Египет и други – на суровини и материали за текстилната промишленост, и от Турция и Китай – на тъкани и облекла.

В отделни години от разглеждания период за някои региони от света, като САЩ и Канада, българският текстил и текстилни изделия са на първо място в експортната листа на страната. Така например от общия износ за САЩ през 1998 година тъканите и облеклата са 39 %.

През 2005 година износът на текстил и облекло от България запазва почти непроменено своето ниво – налице е незначителен спад от 0,8 % спрямо предходната година. През 2006 обаче той нараства с 6,8 %. Що се отнася до 2007 година, по данни на БАПИОТ, през

Фигура 2

³ Изчисленията за износа са направени въз основа на информация от „Външната търговия на Република България“, НСИ, 2004, 2005, 2006, 2007 година.

първото полугодие се наблюдава спад спрямо същия период на 2006 година от 10,5 %, който засяга главно облеклата. Вносът логично също намалява. Възможно е това да се дължи и на методологически проблеми в отчитането на вноса и износа след влизането на България в ЕС, тъй като предприятията работят при пълно натоварване на капацитета и са се появили и нови клиенти. За същия период нараства обаче относителният дял на износа за ЕС до 88,6 %. Но окончателната оценка за 2007 година може да се даде след официалното публикуване на резултатите.

Като цяло през този период се запазва експортната ориентация на българската текстилна и шивашка промишленост и положителният търговски баланс. Намалява относителният ѝ дял в общия износ – от 21,1 % за 2004 на 17,9 % за 2005 година⁴. Основни партньори остават страните от ЕС, но намалява износът за САЩ, които заемат вече трето място в листата на търговските ни партньори. Увеличава се износът за Швейцария. Особено положителен е фактът, че расте стойността на износа при запазване или намаление на обема в натурално изражение. Това показва, че се повишава средната цена на единица продукция в резултат на подобряване на съотношението качество – цена.

III. Заетост и заплащане на труда

Първоначално се наблюдава намаляване на броя на заетите в отрасъла. През 1999 персоналът е с 33 % по-малко в сравнение с 1989 година. След 2000 обаче започва нарастване, което достига своя връх през 2004 година. Тогава в сектора работят над 180 000 души, които представляват около

30 % от заетите в преработващата промишленост. По това той се очертава като най-големият работодател в страната. В същото време големият брой на заетите означава, че това е трудопоглъщаем отрасъл на индустрията. През 2005 се регистрира намаляване на броя на заетите с около 7 % за целия сектор. Това се дължи на закриването на близо сто шевни предприятия и на намаляване на възможностите за намиране на работна ръка. Подобно е положението и през 2006 година.

В първите години на прехода се запазва относително ниското заплащане, което поначало е характерно за производството на текстил и облекло. По ниво на средната работна заплата то традиционно заема едно от последните места в икономиката. За 2005 година например след него са само две от икономическите дейности – рибно стопанство и производство на кожи без косъм и изделия от тях. Въпреки това обаче в структурата на разходите за дейността по подсектори и икономически елементи, относителният дял на възнажанията в сектора е два пъти по-голям от този общо за промишлените предприятия. Така за 2006 година относителните дялове са съответно 17,9 % и 8,2 %⁵. Обяснение за това е и високата трудопоглъщаемост на производството в тези отрасли.

В последните години се наблюдава тенденция на нарастване на работните заплати в сектора. По-чувствително това става след 2003 година. По данни на БАПИОТ например през 2005 г. спрямо предходната увеличението е от 9,4 %, а през 2006 – 11 %. В сравнение с 2000 година през 2006 индексът е 155,1 %. Нарастването на заплатите е обусловено и от повишаването на произво-

⁴ Посочените по-горе данни са по информация на БАПИОТ, <http://www.bg.textiles.org>

⁵ Статистически справочник, НСИ, с. 142, 2007.

дителността на труда. Създаваната добавена стойност от един работник в сектора расте с устойчиви темпове. Прирастът през първото полугодие на 2007 година спрямо същия период на 2005 е 30 %, а спрямо 2006 – 20 %.

IV. Инвестиции

В последните години инвестиционната активност в сектора „Текстил и облекло“ се изразява в неустойчиво нарастване на разходите за придобиване на дълготрайни материални активи (ДМА). В периода от 2001 до 2005 година се наблюдава незначителен ръст за всички години, с изключение на 2004, когато има спад. Делът им в общия обем на разходите за ДМА по икономически дейности обаче, намалява трайно след 2002 – от 3,57 % на 1,93 % през 2005 година. По показателя придобити ДМА динамиката е почти същата, като през 2005 стойността им е на нивото от 2001, а по-значителен ръст се отчита през 2003 година. Намалението на относителния им дял е от 3,84 % през 2001 на 2 % през 2005 година. По-висока стойност на посочените показатели отбелязват секторите на производство и разпределение на електроенергия, газ и вода, на хранителни продукти, напитки и тютюневи изделия и на металургия и производство на метални изделия, без машини⁶.

По данни на НСИ⁷ в края на 2006 година чуждестранните преки инвестиции в сектора „Текстил и облекло“ представляват 3,57 % от общия им обем в нефинансовия сектор на страната. По абсолютен размер за същия период той е на четвърто място сред отраслите на преработващата промишленост с 442 817,5 хиляди щатски долара. Преди

него са металургия и производство на метални изделия, производство на хранителни продукти, напитки и тютюневи изделия и производство на продукти от други неметални минерални суровини. В текстилната промишленост един от големите инвеститори е италианската група „Миролио“, а в шивашката промишленост – немската „Ролман“, гръцката „Демо“ и други.

Като цяло цитираните данни не са особено тревожни, като се има предвид, че по начало инвестиционните разходи в тези отрасли са по-ниски в сравнение с други. Но по размер на инвестициите, падащи се на един зает, положението в сектора не е благоприятно поради високия брой на работещите в текстилното и шевното производство.

V. Обобщени оценки

Като цяло след 1990 година производството на текстил и облекло в България се характеризира със следното:

1. По-ранно (в сравнение с някои други отрасли на промишлеността) преминаване на дейността изцяло в пазарна среда. Причини за това са загубата на традиционните пазари, силният конкурентен натиск на облекла, внесени контрабандно от Турция, Китай и други страни, както и спагналата платежоспособност на населението. Това стимулира фирмите за по-бързо адаптиране към новите икономически условия.
2. Приватизация и реструктуриране на предприятията от този сектор, които стават изцяло частни и с по-малък размер.
3. Утвърждаване на сектора „Производство на облекло и текстил“ като значим за българската икономика поради нарастването на

⁶ Изчисленията са направени въз основа на информация от „Статистически годишник“, НСИ, С., 2003, 2004, 2006 г.

⁷ <http://www.nsi.bg/Investments/Investmens.htm>

обема на продукцията, участието в износа на страната и в генерирането на заетост. Всичко това обаче се постига при сравнително слаба инвестиционна активност.

4. Развитие на разглежданите отрасли, обвързано преди всичко с износа на продукция за ЕС, много преди официалното присъединяване на страната към съюза. Ето защо началото на интеграционните процеси в сектора „Облекло и текстил“ на българската индустрия в европейската икономика е поставено още през 90-те години на XX век. Това означава, че производителите в този сектор много по-рано се сблъскват със засилен конкурентен натиск и с по-високи изисквания към продуктите.

5. Непосредствено преди приемането на страната в ЕС текстилната и шивашката промишленост се развиват устойчиво и без сътресения посрещат 1.1.2005 година. Тогава отпаднаха прилаганите от съюза квоти към трети страни, по силата на подписаното през 1995 година споразумение за текстила и облеклото на Световната търговска организация. Така европейският пазар стана много по-достъпен за стоки от Китай, които са на значително по-ниски цени, поради субсидирането им от държавата. Затова и 2005 се превърна в преломна година за световната търговия с облекло и текстил. Очакваше се отлив на поръчки и загуба на позиции и за българските производители в бранша. Но като цяло очакванията за сериозен срив в състоянието на отрасъла не се оправдаха. Нещо повече – интересът към българските производители от страна на фирми от Западна Европа не е намалял. Причина за това е и частичното възстановяване на квотите за внос от Китай до началото на 2008 година, както и конкурентоспособността на предприятията и тяхната добра пазарна приспособимост. Освен това се наблюдава и увеличение на продажбите на вътрешния пазар, което в края на 2005 е 215,7 %⁸ спрямо 2000 година.

6. Засилването на експортната ориентация на отрасъла повишава неговата значимост за българската икономика. Но производството и износет на български текстил и конфекция се основават главно на работата на ишлеме. То беше единственият възможен изход в първите години на прехода, още повече че някои от предприятията работеха така и готовогава и имаха необходимите контакти и опит. Благоприятна причина беше и реструктурирането на производството в Западна Европа след 1995 година, в резултат на което това на облекло и текстил се премести на изток с цел оптимизиране на разходите. Добре известно е, че конкурентните предимства на българския сектор „Производство на облекло и текстил“ в този период са: по-ниска цена на труда, гаранции за добро качество, традиции и висококвалифицирана работна ръка, изпълнение на сроковете, гъвкавост по отношение на асортимента, географска близост до поръчителите и пазарите. Всичко това обяснява и нарасналите възможности за производство и износ на предприятията, както и повишаването на конкурентоспособността им.

Така секторът „Производство на текстил и облекло“ „посреща“ официалното присъединяване на България към ЕС. Вследствие на това развитието на отрасъла в бъдеще ще се осъществява при следните **условия**:

1. Изменя се митническият режим, което облекчава работата на фирмите.
2. Появяват се нови възможности за износ извън ЕС съобразно сключените от него спогодби за търговия с трети страни. Това се отнася преди всичко до вносните мита, част от които са преференциални.
3. Отпадат квотите за внос от Китай от началото на 2008 година и се прилага приетата система за двоен контрол на

⁸ По данни на БАПИОТ, <http://www.bg.textiles.org>

осем категории стоки от групата на текстила и облеклото. Тя ще действа до края на 2008 година. Чрез двойния контрол се цели да се осъществи постепенен преход към напълно либерализиран световен пазар на облекло и текстил.

4. Българските фирми могат да разчитат на по-малки и по-сложни поръчки с високи изисквания за качество, които да бъдат изпълнявани в кратки срокове. В тази ниша те няма да се конкурират с китайските производители, а с тези от региона и дори с такива от Централна и Западна Европа.

5. Съществува вероятност част от поръчките отново да се насочат към западноевропейски предприятия. Подобни примери с по-нови страни членки вече има. През 2000 година много от западноевропейските фирми напускат Унгария и възлагат своите поръчки за изпълнение в Румъния, България и Далечния изток, поради по-ниските цени на труда в тях. Това предизвиква закриване на много работни места в Унгария. Няколко години по-късно те се завръщат там, но с по-малки по обем поръчки, изискващи специални знания и умения. Освен това по данни на Еуратекс за първи път от 2000 година насам през първите девет месеца на 2007 година производството на текстил и облекло отбелязва растеж в повечето от страните членки. Сред тях са и тези, с които България осъществява основната част от стокообмена си.

б. Осъзната е необходимостта от страна на фирмените ръководства да се намалява работата на „класическо“ ишлеме, за сметка на разширяване на т.нар. полуишлеме. При него се изпълняват повече функции, като предприятията участват в подготовката на производството на поръчания продукт, набавят необходимите материали и други, с което увеличават добавената стойност. Част от фирмите вече полагат усилия и разработват собствени колекции, които продават под своя

или под чужда търговска марка. По-големите и финасово по-силни от тях съчетават и двата начина на работа. Засега 10-15 % от капацитета им е зает с изработването на собствени продукти.

7. Изчерпва се част от конкурентните предимства на българските производители на облекло и текстил, които привлякоха преди години възложителите на поръчки от Западна Европа. Става дума за ниската цена на труда и наличието на необходимата работна ръка с висока квалификация.

VI. Основни проблеми

Като основни проблеми на бранша по текстил и облекло в България в момента се очертават:

1. Негостигът на работна ръка. В текстилните предприятия той съществува още преди 1990 година, а в шивашките се изостри особено напоследък. Причините за това са:

- прекомерното разширяване на производствените мощности в шивашкия отрасъл, несъобразено с наличния трудов потенциал. Това изостря вътрешната конкуренция по набирането на работна ръка – в момента търсенето на шивачки превишава предлагането. Освен това се стимулира и сивият сектор. Така се увеличава текучеството и спада нивото на квалификация;
- неблагоприятните условия и високата интензивност на труда в текстилната промишленост;
- относително ниското ниво на заплащане в по-голямата част от фирмите.

2. Ниското ниво на производителност на труда. Въпреки наблюдаваното напоследък повишаване, тя остава доста по-ниска от равнището ѝ в ЕС. По данни на работодател-

ски организации е 50-65 % от тази в други страни, с които браншът се конкурира⁹.

3. Принизената организация на процесите в предприятията. В момента в тях липсват специалисти по организация, които да се занимават с тези въпроси.

4. Забавеното въвеждане на някои стандарти, с които предприятията биха спечелили имидж и предимство пред конкурентите си. Само 72 фирми от сектора са сертифицирани по ISO 9001, 2 – по ISO 9002, 3 – по ISO 14001, 2 – по OHSAS 18001, а по ISO 14000 – нито една¹⁰.

5. Липсата на собствена суровинна база.

VII. Насоки за решаване на проблемите

Решаването на по-голямата част от тези проблеми зависи от фирмените ръководства. Ето защо вниманието и действията на мениджърите трябва да бъдат насочени към:

А. Повишаване на производителността на труда, особено като се има предвид високата трудопоглъщаемост на производството в тези отрасли. Основните направления, в които това може да се постигне, са:

1. Активни действия за повишаване на квалификацията чрез осигуряване на адекватно обучение на персонала. Да се разчита главно на извънфирменото обучение и подготовка в професионалните гимназии по облекло и текстил не би било достатъчно. Поначало този сектор е непривлекателен за младите хора и малко от тях свързват професионалния си живот с него. Усилията на мениджъри и работодателски организации и контактите с образователни институции по този повод са похвални, но едва ли биха били дос-

татъчни за решаване на проблема. Като се имат предвид нуждите на предприятията от работници и преки ръководители, както и условията, в които те ще работят в бъдеще, е необходимо обучението им да бъде съобразено и със следните изисквания:

- Що се отнася до преките ръководители (бригадири, супервайзори, началници линии или участъци), е целесъобразно да получат и достатъчно знания по организация на процесите. Те са най-близо до работните места и персонала и могат бързо да идентифицират проблемите, както и да ги решават своевременно в рамките на своите компетенции. В сложната и възискателна среда, в която ще работят българските фирми в бъдеще, не е достатъчно да се разчита само на интуиция и на натрупан опит. Освен това за цялостното усъвършенстване на организацията в предприятието е необходимо използване на консултантски фирми или създаване на специализирано звено за тази цел.

- Обучението на работниците, особено в шивашките предприятия, трябва да бъде подчинено и на формирането на умения за по-бързото настройване към новите модели, т.е. постигане на гъвкавост на труда. Това се налага поради нишата, в която ще работят българските производители. Бързината на адаптиране към промените на работните места е преди всичко личностно качество, но тя може да бъде и предмет на обучение, тъй като част от реакциите могат да се стандартизират.

2. Повишаване на трудовата дисциплина. По мнение на мениджъри от предприятията в това отношение също има резерв. Уплътняването на работното време не е на необходимото ниво, макар и тези отрасли поначало да се отличават с висока интензивност на труда.

⁹ www.bg.textiles.org

¹⁰ [http://www.mi.government.bg/ind/econ/docs.htm/?ld=214824\(*.pdf,5,99 mg\)](http://www.mi.government.bg/ind/econ/docs.htm/?ld=214824(*.pdf,5,99%20mg))

3. Подобряване на условията на труд, което ще има пряко влияние върху производителността и ще направи по-привлекателен отрасъла за свободната работна ръка. Въвеждането на стандартите за безопасни условия на труд също може да допринесе за това.

В. Търсене на нови конкурентни предимства. Проблемите с работната ръка, разгледани по-горе, и нарастването на цената на труда ще намалят атрактивността на българските фирми. Затова е необходимо да се търсят нови конкурентни предимства. Авторитетът на българските производители на облекло и текстил би се повишил, ако в тях стриктно се спазват евростандартите за безопасност, които за текстилните продукти се изразяват в забраната за употреба на опасни вещества. Също така производството на екологично чиста продукция и правото за използване на европейската или българската екомаркировка означават принос за намаляване на вредното въздействие върху околната среда. Тези и други черти на социално отговорните компании могат да се

окажат конкурентно предимство и да повишат интереса на европейския потребител. В това отношение полезно може да бъде и внедряването на стандарта за глобална отговорност при производство на текстилна продукция WRAP.

Благоприятна промяна за предприятията в страната след присъединяването ѝ към ЕС са новите възможности за финансиране. Използването на оперативните програми „Развитие на човешките ресурси“ и „Конкурентоспособност“ би подпомогнало решаването на посочените по-горе проблеми на текстилните и шивашките фирми.

В заключение може да се подчертае още веднъж, че в резултат на постигнатото след 1990 година от сектора „Производство на облекло и текстил“ в България той се утвърди като значим за българската икономика. Но неговото бъдеще в обединена Европа ще зависи основно от целенасочените усилия на фирмения мениджмънт за разкриване и използване на нови конкурентни предимства. **ИА**